

**CONȚINUTUL CAPACITĂȚII DE FOLOSINȚĂ
A PERSOANELOR JURIDICE – PRIVIRE COMPARATIVĂ
ÎN DREPTUL ROMÂN ȘI CEL FRANCEZ PRIN PRISMA
MODIFICĂRILOR ADUSE PRIN ORDONANȚA
NR. 2016-131/10 FEBRUARIE 2016**

Roxana Matefi

Universitatea Transilvania din Brașov
Facultatea de Drept

Abstract

The present study aims to analyze the content of the capacity of use of the legal person by reference to the legal provisions in the matter both in Romanian law (New Civil Code regulations) and in French law, in the light of the amendments made to the French Civil Code by the Ordinance no. 2016-131 of 10 Feb. 2016 on the reform of contract law, the general regime and the sample of contracts. What are the limits of the capacity of use? Are we still talking about a principle of specialization? Does this apply only to non-profit legal persons, or can it also extend to other legal entities? What is the significance of the utility of the art. 1145, par. (2) of the French Civil Code which establishes the content of the capacity of use? These are just some of the questions that this analysis raises and tries to find an answer.

Keywords: *capacity of use, moral person, rights, obligations, limitations, utility.*

I. Introducere

Literatura de specialitate, română și străină, a oferit o serie de definiții persoanei juridice sau morale, așa cum mai este aceasta denumită, ideea comună ce se desprinde fiind aceea că această categorie de subiecte de drept „nu există ca realități fizice, ci sunt creații ale voinței juridice (...) cărora legea le recunoaște, în anumite condiții calitatea de parte a raporturilor juridice”¹.

¹ T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 332.

Acestor entități li s-a recunoscut calitatea de subiecte de drept încă din dreptul roman, fiind cunoscute sub diferite denumiri, precum „*collegium*”, „*corpus*”, „*sodalitas*” sau „*universitas personarum*”².

Primul dintre codurile europene care a introdus un capitol distinct ce a reglementat persoana juridică a fost Codul civil spaniol. În legislația franceză, sintagma de persoană juridică este consacrată pentru prima dată în anul 1884, iar în cea românească printr-o lege din 6 februarie 1924³.

Potrivit definiției legale, așa cum este aceasta conturată în cuprinsul art. 25 alin. (3) C. civ., persoana juridică reprezintă „orice formă de organizare care, întrunind condițiile cerute de lege, este titulară de drepturi și de obligații civile”⁴, având așadar ceea ce denumim sub sintagma de „*capacitate civilă*”, pe care o regăsim reglementată în cuprinsul art. 34 C. civ.

În accepțiunea acestui text de lege, capacitatea de folosință reprezintă tocmai aptitudinea persoanei, fie ea fizică sau juridică, de a avea drepturi și obligații civile.

Capacitatea de folosință este recunoscută tuturor persoanelor, indiferent de „rasa, culoare, naționalitate, origine etnică, limba, religie, vârstă, sex sau orientare sexuală, opinie, convingeri personale, apartenență politică, sindicală, la o categorie socială ori la o categorie defavorizată, avere, origine socială, grad de cultură, precum și orice altă situație similară”⁵, fiind un element intrinsec al oricărei persoane, în absența sa neputând vorbi despre persoană, ca subiect de drept.

În acest context trebuie subliniat faptul că noțiunea de persoană, pe care de altfel o întrebuințează și legiuitorul „nu are accepțiunea din vorbirea curentă, ci una tehnico-juridică: pe de o parte, această accepțiune este mai largă decât în vorbirea curentă, în sensul că se referă nu numai la individ (persoana fizică), ci și la o entitate juridică (persoana juridică); pe de altă parte, are un sens mai restrâns decât în vorbirea curentă, în sensul că nu se referă decât la raporturile sociale ale omului sau entității juridice, supuse unei norme de drept (deci numai la raporturile juridice)”⁶.

Cât privește limitele capacității de folosință, legiuitorul interzice în mod expres orice formă de îngrădire a acesteia, exceptând cazurile și condițiile expres reglementate de lege. Totodată este interzisă orice formă de renunțare, fie totală sau parțială, la capacitatea de folosință.

Cât privește momentul dobândirii capacității de folosință, dacă în cazul persoanei fizice acesta este reprezentant de nașterea persoanei, în privința persoanei juridice se impune o nuanțare a lucrurilor. Sediul materiei la care ne

² Pentru mai multe detalii a se vedea E. Poenaru, *Introducere în dreptul civil. Teoria generală. Persoanele*, Ed. Europa Nova, 1996, p. 259.

³ *Ibidem*, p. 260.

⁴ Art. 25 alin. (3) C. civ.

⁵ Art. 30 C. civ.

⁶ T. Ionașcu ș.a., *Persoana fizică în dreptul R.P.R.*, Ed. Academiei, București, 1963, p. 16.

raportăm în acest sens este art. 205 C. civ., care stabilește momente diferite în funcție de tipul de persoană juridică avut în vedere.

Astfel, în cazul persoanelor juridice care sunt supuse înregistrării, momentul dobândirii capacității de folosință coincide cu acela al înregistrării lor. Legiuitorul prevede și o excepție în cazul acestei categorii de persoane juridice, stabilind că acestea pot dobândi drepturi și își pot asuma obligații, condiționat însă de necesitatea ca persona în cauză să ia naștere în mod valabil⁷.

În ipoteza în care fondatorii, asociații, reprezentanții și orice alte persoane care au lucrat în numele unei persoane juridice în curs de constituire au încheiat acte juridice cu încălcarea acestor dispoziții legale, ei vor răspunde nelimitat și solidar față de terți pentru acestea, potrivit alin. (4) al art. 205 C. civ. Prin excepție de la această regulă, aceștia nu vor răspunde în cazul în care după dobândirea personalității juridice de către nou-creata persoană juridică, aceasta le-a preluat asupra sa, caz în care acestea sunt asimilate a fi ale persoanei juridice de la data încheierii lor, producând efecte depline.

În același sens sunt de amintit și dispozițiile art. 8 ale Directivei 2009/101/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 *de coordonare, în vederea echivalării, a garanțiilor impuse societăților în statele membre, în înțelesul articolului 48 al doilea paragraf din tratat, pentru protejarea intereselor asociaților sau terților*, potrivit căroră „dacă sunt îndeplinite anumite acte în numele unei societăți în curs de înființare, înainte ca aceasta să fi dobândit personalitate juridică și dacă societatea nu își asumă obligațiile ce rezultă din actele în cauză, persoanele care le-au îndeplinit sunt responsabile solidar și nelimitat pentru acțiunile în cauză, în absența unei clauze contractuale contrare”.

Prin excepție de la regula anterior enunțată privind recunoașterea dreptului persoanei juridice de a dobândi acele drepturi și obligații care îi sunt necesare pentru a lua naștere în mod valabil, în lipsa unei dispoziții contrare a legii, „orice persoană juridică poate primi liberalități în condițiile dreptului comun, de la data actului de înființare sau, în cazul fundațiilor testamentare, din momentul deschiderii moștenirii testatorului, chiar și în cazul în care liberalitățile nu sunt necesare pentru ca persoana juridică să ia ființă în mod legal⁸”.

În cazul celorlalte persoane juridice care exced sfera celor supuse înregistrării, capacitatea de folosință se poate dobândi, în funcție de modul de înființare, de la următoarele momente – data actului de înființare; data autorizării constituirii lor sau de la data îndeplinirii oricărei alte cerințe prevăzute de lege.

⁷ V., în acest sens, art. 205 alin. (3) C. civ..

⁸ V., în acest sens, art. 205 alin. (4) C. civ.

II. Conținutul capacității de folosință a persoanei juridice potrivit reglementărilor Codului civil

În acord cu dispozițiile art. 206 alin. (1) C. civ., care reglementează conținutul capacității de folosință, „persoana juridică poate avea orice drepturi și obligații civile, afară de acelea care, prin natura lor sau potrivit legii, nu pot aparține decât persoanei fizice”.

Alin. (2) al aceluiași text de lege stabilește că, în cazul persoanelor juridice fără scop lucrativ, drepturile și obligațiile civile sunt limitate doar la acelea care „sunt necesare pentru realizarea scopului stabilit prin lege, actul de constituire sau prin statut”. Fără a-l enunța în mod expres sau a-l defini, acest text de lege reglementează în esență principiul specialității capacității de folosință, stabilind aplicabilitatea acestuia în privința persoanelor juridice fără scop lucrativ.

În doctrină s-a exprimat și opinia potrivit căreia „principiul specialității capacității de folosință se aplică și persoanelor juridice cu scop lucrativ, în cazul cărora însă îmbracă forme specifice”.

Rezultă, așadar din textele de lege enunțate faptul că atunci când ne raportăm la conținutul capacității de folosință, aceasta „comportă o limitare graduală generată de natura specială a raporturilor juridice la care nu pot participa, pentru că nu au vocația de subiect în acele raporturi juridice (de dreptul familiei) sau pentru că scopul lor nelucrativ le interzice activități cu un caracter preponderent comercial, exceptând cele cu un caracter accesoriu necesare ca mijloace de atingere a scopului non profit”¹⁰.

Din analiza comparativă a celor două alineate, rezultă că sfera capacității de folosință a persoanelor juridice cu scop lucrativ este mai largă decât aceea a celor fără scop lucrativ, „cu scopul de a le facilita comportamentul juridic necesar realizării scopului lucrativ”¹¹.

În cazul încheierii unor acte cu încălcarea acestor dispoziții legale, sancțiunea care intervine este nulitatea absolută a actului în cauză.

III. Capacitatea de a contracta în lumina noilor modificări ale Codului civil francez

În economia Codului civil francez, astfel cum a fost acesta modificat prin *Ordonanța nr. 2016-131 din 10 feb. 2016 privitoare la reforma dreptului contractelor, regimul general și proba contractelor*, capacitatea de a contracta o regăsim reglementată în cuprinsul art. 1145 și urm.

⁹ E. Chelaru, *Drept civil. Persoanele în reglementarea NCC*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 193.

¹⁰ A se vedea Mădălina Afrăsinei, colectiv, *Noul Cod civil comentat* - <https://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=00141529-2017-11-24&DisplayDate=2018-02-12>.

¹¹ T. Prescure, R. Matefi, *op. cit.*, p. 380.

În acord cu primul alineat al acestui text de lege, „orice persoană fizică poate contracta, cu excepția cazurilor de incapacitate prevăzută de lege”, art. 1146 stabilind categoriile de incapabili de a contracta, respectiv „minorii neemancipați și majorii protejați în condițiile art. 425”.

Potrivit celui de-al doilea alineat, „capacitatea persoanelor morale este limitată la actele *utile* realizării obiectului lor așa cum este definit acesta prin statutul lor și la actele *accesorii* acestora, cu respectarea regulilor aplicabile fiecăreia dintre ele”. Doctrina de specialitate¹² distinge capacitatea societății de scopul urmărit de asociați, pe care îl regăsim în cuprinsul articolului 1832 C. civ., respectiv acela de „împărțire a beneficiilor”, precum și de puterile organelor sale de conducere. În acest sens este posibil ca „o societate să aibă capacitatea de a încheia un contract, însă organele sale de conducere să nu aibă, singure, capacitatea de a-l încheia în numele și pe seama societății, din rațiuni de limitare a puterilor prevăzute în statut¹³”.

În reglementarea anterioară modificărilor legislative care au operat începând cu 1 octombrie 2016, art. 1123 dispunea astfel „oricine poate contracta dacă nu este declarat incapabil prin lege”.

Se observă, așadar faptul că noua reglementare distinge în materia capacității de a contracta între persoanele fizice și cele juridice. Dacă în cazul persoanelor fizice, aceasta este limitată de cazurile de incapacitate reglementate de legiuitor, în privința persoanelor juridice aceasta se apreciază în raport de actele utile realizării obiectului de activitate.

Cât privește sancțiunea care intervine în cazul încheierii de acte juridice cu încălcarea dispozițiilor legale privitoare la capacitatea de a contracta, aceasta este nulitatea relativă a actului în cauză, după cum dispun în mod imperative dispozițiile art. 1147 C. civ. Prin aceasta, se urmărește astfel protejarea unui interes privat, nulitatea relative putând fi invocată doar de cel al cărui interes a fost nesocotit.

IV. Capacitatea de folosință a persoanei juridice în legislația franceză

Formularea alin. (2) al art. 1145 C. civ. a generat discuții în doctrină, apreciindu-se că aceasta dă naștere unei ambiguități în interpretare. Actele accesorii despre care se face vorbire în textul de lege nu trebuie interpretate ca fiind acte accesorii statutului, astfel „construcția frazei arată un paralelism între o primă serie de acte (acelea necesare realizării obiectului persoanei morale) și una secundă (cele accesorii primelor)¹⁴”.

¹² *Ibidem*, p. 89.

¹³ *Ibidem*, p. 90.

¹⁴ Pierre Mousseron, *Le nouveau regime de la capacite contractuelle des societies: la boussole de l'objet social în Reforme du droit des obligations*, Dalloz, 2016, p. 93.

Anterior menționatul text de lege, alin. (2) al art. 1145 C. civ. francez impune, așadar, o limitare a capacității de folosință a persoanelor juridice întemeiată de exigența utilității în realizarea obiectului social, astfel cum rezultă acesta din statut.

Problema care se ridică, în contextul dat, vizează conținutul termenului de *utilitate*, calificat drept o inovație semantică care ar putea avea ca efect restrângerea capacității de folosință, sporind exigența în aprecierea conținutului acesteia prin raportare la criteriile de apreciere calitative și subiective¹⁵.

Se nasc astfel, o serie de întrebări, la care doctrina încercă să găsească răspunsuri. Un prim aspect care se cere lămurit este acela dacă avem de a face cu o utilitate de ordin subiectiv, „în sensul că societatea ar trebui să obțină un avantaj”¹⁶ sau vorbim despre o utilitate de natură obiectivă, „care ar fi determinată prin comparație cu obiectul social și dacă actul se încadrează în acesta”¹⁷.

În jurisprudență problema a fost tranșată în sensul în care se impune a reține interpretarea obiectivă a utilității, în temeiul căreia „toate actele relevante sau care intră în conținutul obiectului social vor fi considerate ca fiind utile”¹⁸, interpretare în acord cu obiectivele Directivei 2009/101/CE.

Totodată, utilitatea la care face referire legiuitorul francez „nu trebuie confundată cu interesul social, adică oportunitatea pe care un anumit act o poate prezenta pentru societatea în cauză”¹⁹.

O altă întrebare care își caută un răspuns, este aceea dacă „acest criteriu trebuie analizat *a priori* (înainte de efectuarea actului) sau *a posteriori*”²⁰.

Doctrina este unitară în a aprecia că o analiză *ex antes* este „mult mai coerentă și considerabil mai puțin riscantă”²¹, în timp ce o analiză *a posteriori*, „ar deschide ușa către o incertitudine juridică”²².

Mai mult decât atât, prin raportare la condițiile de validitate ale actului juridic civil, capacitatea de a contracta fiind una dintre acestea, „existența acestora trebuie apreciată cu necesitate la momentul încheierii actului în cauză”²³.

Toate aceste aspecte problematice pe care le ridică formularea și interpretarea conținutului art. 1145 alin. (2) C. civ. francez generează o atenție crescută în practică, atât la momentul redactării statului persoanelor juridice, cât și la redactarea contractelor în care vor putea fi incluse clauze cu privire la utilitatea acordurilor în cauză²⁴.

¹⁵ *Ibidem* p. 91.

¹⁶ <http://www.lexplicite.fr/reforme-droit-des-obligations-limites-capacite-societes/>.

¹⁷ <http://www.lexplicite.fr/reforme-droit-des-obligations-limites-capacite-societes/>.

¹⁸ Pierre Mousseron, *op. cit.*, p. 92.

¹⁹ <http://www.lexplicite.fr/reforme-droit-des-obligations-limites-capacite-societes/>.

²⁰ <http://www.lexplicite.fr/reforme-droit-des-obligations-limites-capacite-societes/>.

²¹ Pierre Mousseron, *op. cit.*, p. 92.

²² *Idem*.

²³ <http://www.lexplicite.fr/reforme-droit-des-obligations-limites-capacite-societes/>.

²⁴ Pentru mai multe detalii a se vedea <http://www.lexplicite.fr/reforme-droit-des-obligations-limites-capacite-societes/>.

V. Concluzii

Problema capacității de folosință a persoanei juridice, sub aspectul conținutul său și a limitărilor pe care le cunoaște, comportă, astfel cum reiese din analiza textelor legale ce au făcut obiectul acestui studiu, o serie de discuții, atât în doctrina românească, cât și cea franceză, care sunt departe de fi fost tranșate cu caracter definitiv.

După cum am văzut în cadrul analizei, în legislația noastră, conținutul capacității de folosință a persoanelor juridice este diferit după cum ne raportăm la persoane cu scop lucrativ sau fără scop lucrativ. În cazul primelor dintre ele, limita impusă de legiuitor este aceea a drepturilor și obligațiilor care nu pot aparține decât persoanelor fizice, în timp ce în cazul celei de-a doua categorii, respectiv a persoanelor juridice fără scop lucrativ, sfera capacității este mai restrânsă și se limitează la acele drepturi și obligații necesare pentru realizarea scopului stabilit prin lege, actul de constituire sau prin statut.

În ceea ce privește reglementarea franceză, care nu este la adăpost de criticile doctrinarilor lucrurile sunt mai nuanțate și supuse interpretărilor. Legiuitorul francez introduce mult controversata sintagmă a *utilității* actelor juridice necesare realizării obiectului de activitate al persoanei juridice în cauză.

S-a apreciat că alegerea acestui termen nu a fost cea mai inspirată, creând o serie de confuzii, revenind doctrinei și jurisprudenței rolul de a face lumină în această chestiune și de a da o interpretare corespunzătoare.

Bibliografie

Directiva 2009/101/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 de coordonare, în vederea echivalării, a garanțiilor impuse societăților în statele membre, în înțelesul articolului 48 al doilea paragraf din tratat, pentru protejarea intereselor asociațiilor sau terților

Codul civil român

Codul civil francez

Ordonanța nr. 2016-131 din 10 feb. 2016 privitoare la reforma dreptului contractelor, regimul general și proba contractelor.

E. Chelaru, *Drept civil. Persoanele în reglementarea NCC*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2012.

T. Ionașcu ș.a., *Persoana fizică în dreptul R.P.R.*, Ed. Academiei, București, 1963

Pierre Mousseron, *Le nouveau regime de la capacite contractuelle des societates: la boussole de l'objet social în Reforme du droit des obligations*, Dalloz, 2016

E. Poenaru, *Introducere în dreptul civil. Teoria generală. Persoanele*, Ed. Europa Nova, 1996

T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012

<https://idrept.ro/DocumentView.aspx?DocumentId=00141529-2017-11-24&DisplayDate=2018-02-12>

<http://www.lexplicit.fr/reforme-droit-des-obligations-limites-capacite-societes/>